

ANALÝZA PSYCHICKÝCH PROBLÉMOV DETÍ V KONTEXTE RIEŠENIA VÝCHOVNEJ STAROSTLIVOSTI RODIČOV

Analysis of children's psychological problems in the context of parental custody arrangements

Zuzana MIČKOVÁ, Jana LEVICKÁ

ABSTRAKT

Štúdia sa zameriava na identifikáciu psychosociálnych rizík v rodinách zapojených do rozvodového konania. Kvalitatívna analýza viacprípadovej štúdie analyzuje rodičovské správanie a percepciu detí v kontexte rodičovského správania. Zároveň štúdia zisťuje aké sú psychické problémy detí v prebiehajúcom rodičovskom konflikte o zverenie do výchovnej starostlivosti. Do kvalitatívnej analýzy bolo zaradených 29 rodín (N = 45 detí vo veku 3 až 10 rokov). K analýze boli využité metódy: anamnéza, rozhovor, pozorovanie, hodnotiace škály. Výsledky kvalitatívnej analýzy preukázali, že deti vnímajú rodičovský konflikt, nízku mieru rodičovskej spolupráce a inkonzistentné výchovné postupy rodičov, oslabenú emocionálnu reguláciu a znehodnocovanie druhého rodiča. Zároveň deti na konflikty medzi rodičmi reagujú somatickými symptómami a regresnými prejavmi v správaní. Regresné správanie bolo prítomné v predškolskom veku a v mladšom školskom veku sa výrazne prejavili somatické problémy. Zistenia potvrdzujú citlivosť detí na kvalitu interakcií medzi rodičmi a poukazujú na potrebu interdisciplinárneho, preventívneho prístupu pri riešení rodinných sporov s cieľom minimalizovať psychickú záťaž detí.

Kľúčové slová: Rodinné prostredie. Rodičovský konflikt. Právny spor. Psychické problémy.

ABSTRACT

The study focuses on identifying psychosocial risks in families involved in divorce proceedings. A qualitative multiple-case analysis examines parental behavior and children's perceptions in the context of parental interaction. The study also investigates the psychological problems experienced by children during ongoing parental conflict over custody arrangements. The qualitative sample included 29 families (N = 45 children aged 3 to 10 years). The methods used for analysis were case history, interviews, observation, and rating scales. The results of the qualitative analysis showed that children perceive parental conflict, low levels of parental cooperation, inconsistent parenting practices, impaired emotional regulation, and the devaluation of the other parent. At the same time, children respond to parental conflicts with somatic symptoms and regressive behavioral manifestations. Regressive behavior was present in preschool-aged children, while somatic problems were more prominent in early school-age children. The findings confirm children's sensitivity to the quality of interactions between parents and highlight the need for an interdisciplinary, preventive approach to resolving family disputes in order to minimize children's psychological burden.

Key words: Family environment. Parental conflict. Legal dispute. Psychological problems.

Úvod

Rodinné prostredie predstavuje dôležitý faktor formovania psychického vývinu dieťaťa, a narušenie rodinného systému prispieva k dysfunkcii imunity rodiny, čo sa prejavuje na psychickom zdraví detí. Proces rozchodu a rozvodu býva často sprevádzaný zvýšeným napätím a partnerskými konfliktmi, čo deti prežívajú ako pocit neistoty, ohrozenia pocitu bezpečia. Deti vystavené pretrvávajúcemu konfliktu, nízkej rodičovskej spolupráci či manipulatívne správaniu rodičov častejšie prežívajú úzkosť, pocity viny, intrapsychické napätie a psychosomatické ťažkosti, čo potvrdzujú viaceré výskumy (Hetherington & Stanley-Hagan, 1999). Viacerí autori napr. (Amato 2010; Kelly a Emery 2003; Cummings & Davies, 2010, [cit. 2025-11-21]) upozorňujú na negatívny dopad najmä konfliktov rodičov na dieťa. Autori zhodne konštatujú, že negatívny dopad nie je spojený so samotným rozchodom, rozvodom rodičov, ale predovšetkým s intenzitou konfliktného rodičovského správania. Riziko prežívania negatívnej rodinnej atmosféry zvyšuje spôsob komunikácie rodičov a ich neschopnosť, neochota zachovať funkčnú spoluprácu. Práve dlhodobé spory, vzájomné obviňovanie a „rodičovské „súboje“ o dieťa predstavujú najvýznamnejší zdroj psychickej záťaže a ohrozenia emocionálnej stability detí. Doterajšie poznatky napr. (Mičková et al. 2018, Mičková a Blatný 2019) ukazujú, že vysoká úroveň rodičovského konfliktu, rozdiely vo výchovných prístupoch a absencia jednotnej rodičovskej komunikácie negatívne ovplyvňujú emocionálnu stabilitu a celkové zdravie detí. Ďalšie výskumné zistenia napr. (Fabricius a Luecken 2007) poukazujú na potrebu vnímať rodinné prostredie, dynamiku vzťahov medzi rodičmi počas rozvodu komplexne. Autori sa zhodujú, že deti z konfliktných rodín často preberajú rolu sprostredkovateľov medzi rodičmi, čo zvyšuje ich psychické napätie a oslabuje ich adaptačnú kapacitu. Na tieto riziká upozorňuje aj Ondrušková (2020), ktorá zdôrazňuje význam sociálno-psychologickej intervencie v procese riešenia rodinných sporov, a Uhrinová (2016), ktorá apeluje na

potrebu uprednostňovať psychologické potreby dieťaťa pred formálnymi právnymi aspektami. Kvalitatívna analýza zisťuje obraz psychického zdravia detí v kontexte prežívania konfliktného rodičovského vzťahu a sporu rodičov o výchovnú starostlivosť.

1 Cieľ

Identifikovať rizikové faktory v rodinách zapojených do rozvodového a opatrovníckeho konania, ktoré prispievajú k psychickým problémom detí a zároveň objasniť špecifické riziká vzťahujúce sa k rodičovským rolám.

2 Charakteristika výskumnej vzorky

Do kvalitatívnej analýzy bolo zaradených 29 rodín nachádzajúcich sa v rozvodovom alebo opatrovníckom konaní. Výskumnú vzorku tvorilo 45 detí (30 dievčat a 15 chlapcov) vo veku 3 až 10 rokov a 58 rodičov (29 matiek a 29 otcov). Účasť na výskume bola podmienená informovaným súhlasom oboch rodičov; všetky údaje boli spracované anonymne a v súlade s etickými zásadami psychologického výskumu. Kritériom zaradenia bol prebiehajúci právny spor o výkon rodičovských práv a povinností so zameraním na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti. Spoločným znakom všetkých prípadov bol deklarovaný záujem oboch rodičov o zabezpečenie primárnej starostlivosti o dieťa a právne zastúpenie počas celého konania. Do analýzy boli zahrnuté len tie rodiny, v ktorých spor prebiehal formou súdneho konania a obaja rodičia boli v opatrovníckom konaní právne zastúpení.

3 Procedúra výskumu

Výskum bol realizovaný formou kvalitatívnej viacprípadovej analýzy. Zber dát prebiehal prostredníctvom anamnestických údajov, pološtrukturovaných rozhovorov s rodičmi a deťmi, pozorovania správania detí v prítomnosti oboch rodičov aj každého rodiča osobitne, analýzy výsledkov psychologických vyšetrení a sociálneho šetrenia. Hodnotené boli oblasti: kvalita vzťahu dieťa-rodič, správanie dieťaťa v prítomnosti rodičov, reakcie a výpovede detí, internalizované a

externalizované ťažkosti uvádzané v anamnéze rodičov, v pozorovaní a v rozhovoroch s deťmi. Jednotlivé oblasti boli posudzované podľa úrovne ich intenzity s využitím trojstupňovej škály (nízka/stredná/vysoká) na základe kritérií psychologického vyšetrenia a kvalitatívnej interpretácie. Všetky etické zásady psychologického výskumu boli dodržané; práca s rodičmi aj deťmi prebiehala v súlade s princípmi dôvernosti a ochrany osobných údajov. Výstupy sú spracované tak, aby nebolo možné spätne identifikovať žiadneho respondenta prípadovej štúdie.

4 Výsledky práce

V prvej časti analyzujeme aspekt subjektívneho vnímania rizikových faktorov detí v súvislosti so správaním oboch rodičov. Analýza poukázala na prítomnosť rizikových faktorov (Rodičovský konflikt, Miera spolupráce rodičov, Emocionálna regulácia správania rodičov, výchovný prístup rodičov, Podpora vzťahu s druhým rodičom). Uvedené faktory v **Tab. č. 1** zobrazujú ich intenzitu. V **Tab. č. 2** sú zaznamenané oblasti konfliktov, na základe vnímania detí v dvoch vekových kategóriách I. predškolský vek $N=31$, $AM=4,6$ rokov, II. mladší školský vek $N=14$, $AM=8,2$ rokov. Sústredili sme sa na prejavy v oblasti psychických a fyzických symptómov, ktoré boli v ich aktuálnej rodinnej situácii prítomné a analyzovali sme samostatne obe vekové kategórie. V tab. 3 sú zobrazené najčastejšie identifikované formy správania z interakcie rodičov (percepcia vzťahovej roviny rodičov ich deťmi).

Z **Tab. č. 1**: Analýza intenzity jednotlivých psychosociálnych faktorov zobrazuje špecifické oblasti a intenzitu prežívania problémov medzi rodičmi. Deti vnímajú rodičovský konflikt prevažne ako stredne až vysoko intenzívny.

Vysokú mieru konfliktu deti uvádzali častejšie v kontexte správania matky (22) aj otca (18), pričom nízka intenzita bola zaznamenaná len u menšej časti vzorky (12 pri otcovi a 8 pri matke).

Výsledky ďalej poukazujú na výrazný rozdiel medzi rodičmi v oblasti spolupráce. Deti vnímali nízku úroveň rodičovskej kooperácie najmä u matiek (30), zatiaľ čo u otcov bola

nízka intenzita zaznamenaná v 9 prípadoch. Naopak, vysoká úroveň spolupráce bola uvádzaná výraznejšie u otcov (25) než u matiek (8).

Tab. č. 1: Faktory rodinnej klímy a ich intenzita vnímaná deťmi v kontexte správania rodičov

Faktory	Intenzita vnímania	otec	matka
Rodičovský konflikt	nízka	12	8
	stredná	15	15
	vysoká	18	22
Spolupráca rodičov	nízka	9	30
	stredná	11	7
	vysoká	25	8
Emocionálna regulácia správania rodičov	nízka	5	16
	stredná	10	9
	vysoká	30	20
Výchovný prístup rodičov	nízka	40	40
	stredná	2	2
	vysoká	3	3
Podpora vzťahu s druhým rodičom	nízka	38	36
	stredná	3	3
	vysoká	4	6
Porozumenie a empatia rodičov	nízka	36	38
	stredná	6	2
	vysoká	3	5
Sociálno-ekonomická situácia rodičov	nízka	4	16
	stredná	6	5
	vysoká	35	24

Zdroj: vlastné spracovanie

V **Tab. č. 1** ďalej vidíme, že najviac detí pripisuje rodičom vysokú intenzitu impulzivity, hnevu alebo agresívneho správania. U otcov bola vysoká intenzita zaznamenaná v 30 prípadoch, u matiek v 20 prípadoch. Nízka intenzita bola uvádzaná zriedkavejšie (5 prípadov pri otcovi a 16 pri matke). Ďalej výsledky poukazujú na výraznú prevahu nízkej konzistentnosti výchovného prístupu. U oboch rodičov bola nízka intenzita uvádzaná v 40 prípadoch. Stredná a vysoká intenzita sa vyskytovala minimálne (2–3 prípady). **Podpora vzťahu dieťaťa s druhým rodičom** bola zaznamenaná iba ojedinele (4 prípady pri otcovi a 6 pri matke). Deti vnímajú nízku úroveň rodičovskej empatie a porozumenia pomerne často. Nízka intenzita **porozumenia a empatie rodičov** bola uvádzaná v 36 prípadoch pri otcovi a v 38 prípadoch pri matke.

Vysoká úroveň empatie sa objavila iba v 3 prípadoch pri otcovi a 5 pri matke. **Sociálno-ekonomickú situáciu rodičov vnímajú deti ako vysoko stabilnú** u otcov (35 prípadov), u matiek (24 prípadov). Nízka intenzita sociálno-ekonomickej stability bola uvádzaná v 4 prípadoch pri otcovi a 16 pri matke.

Tab. č. 2: Rodinná situácia dieťaťa v súvislosti s výskytom psychických a fyzických symptómov v dvoch vekových kategóriách I. predškolský vek $N=31$, $AM=4,6$ rokov, II. mladší školský vek $N=14$, $AM=8,2$ rokov

Vek	Reakcie	
I.	Regresné správanie	Nízka 2
		Stredná 6
		Vysoká 23
I.	Somatizácia opakované bolesti brucha, hlavy bez organickej príčiny, často pred kontaktom s druhým rodičom	Nízka 22
		Stredná 5
		Vysoká 4
II.	Somatizácia opakované bolesti brucha alebo hlavy bez organickej príčiny, často pred kontaktom s druhým rodičom	Nízka 3
		Stredná 3
		Vysoká 8
II.	Školské ťažkosti, problémy so sústredením, zhoršený prospech a konflikty so spolužiakmi	Nízka 11
		Stredná 3
		Vysoká 0

Zdroj: vlastné spracovanie

V **Tab. č. 2** vidíme výsledky výskytu psychických a fyzických symptómov v dvoch vekových kategóriách. V predškolskom veku ($N = 31$, $AM = 4,6$ roka) boli zaznamenané výrazné symptómy regresného správania 23 detí (74,2 %). Stredná intenzita bola zaznamenaná u 6 detí (19,4 %) a nízka intenzita u 2 detí (6,5 %). Somatické ťažkosti boli menej frekvencované ako regres, ale stále prítomné: nízka intenzita: 22 detí (71,0 %), stredná intenzita: 5 detí (16,1 %) vysoká intenzita: 4 deti (12,9 %). Na základe výsledkov možno

konštatovať, že somatizácia sa v predškolskom veku vyskytuje v miernej forme, deti reagujú predovšetkým regresom, čo je typický mechanizmus návratu k skorším vývinovým prejavom v situáciách zvýšeného stresu. V mladšom školskom veku bol zaznamenaný výrazný výskyt somatických prejavov. 57,1 % detí vykazuje vysokú intenzitu somatizácie, čo poukazuje na zvyšujúcu sa internalizáciu napätia v staršom veku. Školské ťažkosti sa objavujú, existujú, ich výskyt dosahuje nízku intenzitu.

Tab. č. 3: Najčastejšie vnímané formy správania rodičov deťmi ($N=45$)

Formy správania	vysoká miera rizikovej formy správania (počet detí)	
Chronický rodičovský konflikt	41	Vystavenie hádkam, ponižovaniu druhého rodiča, manipulácii
Parentifikácia	33	Požadovanie zastávať rolu „prostredníka“ -povedz mame,otcovi
Nedostatočná predvídateľnosť	37	Časté zmeny dohôd rodičov, nejasné pravidlá, časté zmeny plánov
Znehodnocovanie druhého rodiča	31	Znižovanie autority jedného rodiča

Zdroj: vlastné spracovanie

Tab. č. 3 zobrazuje prevalenciu rizikových foriem rodičovského správania, ktoré sa priamo premietajú do percepcie detí. Najčastejšie deti uvádzali chronický rodičovský konflikt (41 detí; 91,1 %). Parentifikácia, teda prenášanie zodpovednosti a úloh na deti, bola zaznamenaná u 33 detí (73,3 %). Nedostatočná predvídateľnosť správania rodičov sa prejavila u 37 detí (82,2 %). Znehodnocovanie druhého rodiča percipovalo 31 detí (68,9 %).

5 Diskusia

Zistenia tejto štúdie potvrdzujú, že deti sú veľmi citlivými indikátormi napätia a konfliktu v rodinnom prostredí. Vysoké skóre v oblasti vnímaného rodičovského konfliktu ukazuje, že nesúladi rodičov deti emočne výrazne zaťažuje. Tento výsledok je v súlade s Cummingsom a Daviesom (2010), ktorí poukazujú na to, že rodičovská dysharmónia priamo narúša emocionálnu reguláciu dieťaťa a oslabuje jeho pocit bezpečia a istoty. V našom súbore sme zaznamenali asymetriu v rodičovskej kooperácii, pričom deti vnímali otcov viac kooperujúcejších v porovnaní s matkami. Táto percepcia detí môže odrážať rozdielne správanie rodičov v kontexte riešenia základného rodičovského konfliktu (zverenie do osobitnej výchovnej starostlivosti), kde otcovia intenzívne komunikujú s matkou dieťaťa, pričom matky majú tendenciu preberať kontrolu nad situáciu v prežívaní neistoty. Tento obraz je v súlade s Emerym (2011), podľa ktorého nevyvážená interakcia medzi rodičmi zvyšuje vnímanú neistotu dieťaťa a oslabuje jeho dôveru v stabilitu rodinných väzieb. V slovenskom prostredí na túto dynamiku nadväzuje Ondrušková (2020), ktorá upozorňuje, že rodinné poradenstvo často nedostatočne podporuje kooperatívne rodičovstvo po rozvode, čo vedie k pretrvávaniu asymetrických rodičovských vzorcov. Ďalším zistením je percepcia emocionálnych prejavov v správaní rodičov. Deti opisovali otcov ako emocionálne reaktívnejších. Tento obraz je konzistentný so zisteniami o vyššej expresivite negatívnych emócií u mužov v konfliktných situáciách (Davies a Sturge-Apple 2014). Za významné zistenie považujeme percepciu výchovného prístupu rodičov deťmi. 89 % detí vnímalo nízku konzistentnosť a nedostatočné zladenie hraníc medzi rodičmi. Výchovná inkonzistencia ako uvádzajú Kelly a Emery (2003) zvyšuje neistotu detí a prispieva k problémovému správaniu, a podľa Šulíkovej (2019) sa inkonzistencia často prejavuje spolu so znevažovaním druhého rodiča. Za významné zistenie viacprípadovej analýzy možno považovať tiež identifikovanie nízkej podpory vzťahu dieťaťa s druhým rodičom. Tento jav je možné interpretovať cez koncept konfliktu

lojality (Amato a Afifi 2006), keď dieťa prežíva psychické napätie medzi potrebou pripútať sa k obom rodičom a tlakom prejať lojalitu len k jednému z nich. Výpovede detí poukazujú na nízku mieru rodičovského porozumenia a empatie voči ich emocionálnym potrebám. Uvedené je v súlade so zisteniami Kim a kol. (2020), ktorí poukázali, že nízka rodičovská empatia súvisí s vyššou emocionálnou dysreguláciou u detí. Analýza rodičovských interakcií zároveň potvrdila prítomnosť maladaptívnych vzorcov, najmä chronického konfliktu a znehodnocovania druhého rodiča. Emery (2011) uvádza, že tieto mechanizmy sú typické pre vysoko konfliktné rodiny, v ktorých deti často preberajú úlohy presahujúce ich vývinové možnosti. Tento proces úzko súvisí s parentifikáciou, pri ktorej dieťa preberá zodpovednosť za udržiavanie rovnováhy medzi rodičmi alebo za uspokojovanie emocionálnych potrieb jedného z nich (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1984; Johnston a Roseby 1997). Dôležitým zistením štúdie je, že pri percepcii vyššej empatickej schopnosti rodičov je u detí prítomnosť úzkostnej symptomatológie nižšia. Pre uvedené zistenie nachádzame podporu vo výskumoch napr. (Šulíková 2019; Mičková 2024). Autori zdôrazňujú význam porozumenia pre emocionálnu reguláciu a pocit bezpečia dieťaťa. Analýza vývinových období predškolský vek a mladší školský vek preukázala rozdielne vzorce prežívania podľa veku. U predškolských detí zistenia ukazujú na výraznejšie prejavy regresného správania, čo je konzistentné s modelom emocionálneho fungovania, vzťahovej väzby (Cummings a Davies 2010). Vzhľadom k pretrvávajúcim konfliktom a prežívaniu týchto konfliktov v rodinnej klíme, možno regres chápať ako ochranný mechanizmus, prostredníctvom ktorého deti prejavujú snahu obnoviť pocit bezpečia. Somatické ťažkosti (bolesti brucha, hlavy) sa u predškolákov vyskytovali menej, no ich prítomnosť naznačuje neverbálnu komunikáciu úzkosti (Egger et al. 2019). Naopak, u detí mladšieho školského veku v uvedenej štúdií prevládali somatické symptómy. Harold et al. (2007) a Lucas-Thompson et al. (2019) uvádzajú, že staršie deti majú tendenciu emočný stres

viac internalizovať, čo sa často prejavuje psychosomatickými problémami. Školské problémy v tejto vekovej kategórii neboli výrazne manifestované, čo môže naznačovať, že emocionálne dôsledky konfliktu sa v prvom rade premietajú do telesných a neverbálnych symptómov, výraznejšie ako do akademického výkonu. Porovnanie rodičovského správania na základe percepcie detí preukázalo, že deti vnímali rozdiely v rodičovskom správaní. Konkrétne otcov vnímali ako impulzívnejších a s vyššou mierou konfliktnej komunikácie, čo je v súlade s novšími zisteniami, podľa ktorých práve nízka emočná regulácia a nátlakové rodičovské správanie otcov významne zvyšujú riziko maladaptívnych reakcií detí. Matky boli deťmi častejšie vnímané ako menej spolupracujúce a tiež prejavujúce sa slabou podporou vzťahu s otcom. Uvedené zistenia sú v zhode s výskumami zameranými na dynamiku vzťahu rodičov pri rozvode. Konfliktná komunikácia zvyšujú pravdepodobnosť emocionálnych a somatických ťažkostí detí (Herrero et al. 2024). Pri oboch rodičovských rolách deti vnímali rizikové formy správania, ako inkonzistencia, znehodnocovanie druhého rodiča. Tieto formy správania predstavujú výrazné prediktory dlhodobej psychickej záťaže detí v konfliktných rodinách (Johnston et. al. 2009; Von Boch-Galhau 2018). Analýza rodičovských rolí v kontexte správania matiek a otcov samostatne vo vnímaní deťmi umožňuje formulovať špecifické riziká viazané na rolu otca a matky. U otca detí výraznejšie percipovali prejavy ako emočná dysregulácia, reaktivita, vyššia intenzita konfliktného správania a u matiek nízku spoluprácu, obmedzovanie podpory vzťahu dieťaťa s otcom. Na základe zistenej diskrepancie v oblasti fungovania rodičovských rolí možno konštatovať, že intenzita problémov v rodinnej dynamike, konkrétne vo vzťahovej rovine rodičov, predstavuje riziko vzniku psychických problémov detí. V uvedenej štúdií sa preukázalo riziko v obraze duševného zdravia, regresné správanie a somatické problémy. Výsledky štúdie poukazujú na potrebu systematickejšej integrácie psychologických, sociálnych a právnych hľadísk v rodinnoprávnych konaniach (Levická 2020). Súčasná

prax na Slovensku je založená na kontradiktórnom modeli (Uhrinová 2016), v ktorom má každý rodič svojho právneho zástupcu a záujem dieťaťa sa neraz interpretuje cez optiku záujmov jednotlivých strán. Rozhodovanie o zverení sa tak často mení na právny spor medzi rodičmi, čo eskaluje konflikt a zvyšuje psychickú záťaž detí (Uhrinová, 2016). Vysoko konfliktné prípady si preto vyžadujú citlivý, koordinovaný a multiprofesijný prístup, ktorý zahŕňa psychológov, sociálnych kurátorov pre ochranu detí, právnikov a ideálne aj mediátorov. Interdisciplinárny model zastupovania dieťaťa, organizovaný ako jednotný tím (psychológ – sociálny kurátor – právnik), by mohol významne zvýšiť kvalitu rozhodovania aj mieru psychologickéj ochrany dieťaťa. Psychológ by v takomto tíme prinášal poznatky o emocionálnych potrebách dieťaťa a vzťahovej dynamike, sociálny kurátor by poskytoval kontext rodinného prostredia a právnik by zabezpečoval premietnutie odborných zistení do právneho rozhodovania. Medzinárodné skúsenosti (Bala a Birnbaum 2010; Parkinson (2011, [cit. 2025-11-21])) ukazujú, že takýto trojpilierový prístup znižuje riziko traumatizácie a retraumatizácie dieťaťa počas konania a vedie k rozhodnutiam, ktoré lepšie odrážajú jeho skutočné psychologické a sociálne potreby. Takto koncipovaný systém môže mať i preventívny rozmer – spoločné zastupovanie môže prispieť k identifikácií rizikových faktorov (napr. inkonzistencia rodičov, znevažovania druhého rodiča, psychickej manipulácie apod.) a môže prispieť k vytvoreniu priestoru pre ciele intervencie už počas konania (Ondrušková 2020). Zároveň takto koncipovaný systém môže eliminovať riziko sekundárnej viktimizácie detí v dôsledku dlhého súdneho sporu. Kelly (2012) uvádza, že deti z rodín, kde rozvod a zverenie prebiehajú v kooperatívnom a odborne vedenom režime, vykazujú nižšiu úzkosť, vyššiu emocionálnu stabilitu a lepšie sociálne fungovanie. Takýto prístup zvyšuje pravdepodobnosť, že výsledky konania budú skutočne reflektovať potreby a najlepší záujem dieťaťa (Amato 2014; Parkinson 2011; Jouriles et. al. (2016, [cit. 2025-11-21])).

Zistenia štúdie ukazujú na dôležitosť prevencie z dôvodu minimalizácie psychickej záťaže detí. Je preto dôležité podporovať uzatváranie rodičovských dohôd mimo súdu. Ako uvádzajú Kelly (2012) a Emery (2011), mediácia a kooperatívne rodičovstvo umožňujú riešiť otázky starostlivosti bez kontradiktórnych právnych postupov, čím sa znižuje stres, nepriateľstvo a intenzita konfliktov. Empirické výskumy (Amato 2014; Parkinson 2011) potvrdzujú, že deti rodičov, ktorí dokážu dosiahnuť dohodu, vykazujú lepšiu emocionálnu adaptáciu, menej behaviorálnych problémov a vyššiu dôveru v stabilitu rodinných vzťahov. Limity tejto štúdie odrážajú prirodzené obmedzenia kvalitatívnej viacprípadovej analýzy. Výskum sa realizoval na relatívne malej vzorke 29 rodín (N = 45 detí, N = 58 rodičov), čo je síce primerané kvalitatívnemu prístupu, ale obmedzuje možnosti generalizácie na širšiu populáciu. Súbor tvorili rodiny už zapojené do súdnych konaní, čo pravdepodobne znamená vyššiu intenzitu konfliktu a záťaže než u rozvádzajúcich sa rodín vo všeobecnosti. Štúdia zachytáva stav rodín počas prebiehajúceho sporu, neposkytuje však údaje o dlhodobom vývine detí a neumožňuje analyzovať získané výsledky ako kauzálne vzťahy. Napriek tomu však možno konštatovať, že percepčia detí na situáciu v rodine je spojená s intenzitou prežívania situácie symptomatickými prejavmi, ktoré vytvárajú riziko pre ich psychický vývin. Kvalitatívna analýza prípadovej štúdie zároveň vyžadovala vysokú mieru etickej opatrnosti s deťmi v citlivej rodinnej situácii čo mohlo obmedziť autenticnosť vyjadrení, prejavov v správaní, spontánnosť. Vzhľadom k tomu, že informácie boli získavali v kontexte psychologického vyšetrenia a sociálneho šetrenia, niektorí rodičia mohli svoje správanie modifikovať v snahe prezentovať sa priaznivejšie a deti mohli svoje odpovede v prítomnosti rodiča tlmiť zo strachu či lojality. Napriek týmto limitom majú zistenia významný aplikačný potenciál. Naznačujú význam prepojenia sociálnej práce, psychológie a právneho zastupovania do koordinovaného rámca môže výrazne zlepšiť ochranu záujmov dieťaťa. Medzinárodná prax poukazuje na efektívnosť Cochemského

modelu (Rudolph 2007), založeného na včasnej, koordinovanej a interdisciplinárnej intervencii, preferencii dohody a participácii dieťaťa. Skúsenosti z Nemecka ukazujú, že tento model skracuje dĺžku konaní, znižuje počet pojednávaní a zvyšuje mieru rodičovských dohôd; v mnohých prípadoch sa dohoda dosiahla už na prvom pojednávaní (Rudolph, 2007). Implementácia Cochemského modelu viedla k redukcii eskalačných podaní, vyššiemu využívaniu mediácie a efektívnejšej participácii dieťaťa prostredníctvom odborníkov. Von Boch-Galhau (2018) uvádza, že Cochemský prístup sa v Nemecku stal modelom „best practice“ pri riešení rodičovského odcudzenia a vysoko konfliktných rozvodov. Pozitívne skúsenosti priniesla aj adaptácia princípov Cochemského modelu v Českej republike, kde Nováková a Matoušek (2017) potvrdili zlepšenie koordinácie medzi súdmi, orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a psychológmi a posilnenie zohľadňovania potrieb a názorov dieťaťa. Autori zároveň uvádzajú, že interdisciplinarita zvyšuje kvalitu rodičovskej spolupráce a pravdepodobnosť dosiahnutia dohody bez zdĺhavého súdneho sporu (Nováková a Matoušek 2017; Von Boch-Galhau 2018). Tieto poznatky naznačujú, že Cochemský model predstavuje perspektívny rámec riešenia rodinných konfliktov, ktorý kladie dôraz na pohodu dieťaťa, rodičovskú kooperáciu a zdieľanú profesionálnu zodpovednosť. Pellón-Elexpuru, et. al. (2024) v tomto kontexte dodávajú, že u rodičov s vysokým stupňom konfliktov je dôležité tiež zamerať sa nie len na riešenie rodinnej situácie ale aj na symptomatológiu a blaho rodičov. Autori konštatujú, že fyzické a psychické symptómy rodičov sú dôležité pre prispôsobenie sa rozvodovej situácii a následné rozvíjanie rodičovských zručností. Autori považujú za dôležité vytvoriť tiež preventívne a intervenčné programy podporujúce primerané emocionálne prostredie, aby sa deti mohli po rozvode emocionálne rozvíjať. Pri analýze rozvodov s vysokým stupňom konfliktu by sa mal výskum aj klinická prax nemal zameriavať iba na konflikt, ale aj na psychický stav rodičov (Pellón-Elexpuru et al. (2024, [cit. 2025-11-21])). Na *Slovensku* však podľa Ondruškovej (2020)

absentuje, resp. vyskytuje sa obmedzene odborné sprevádzanie rodín počas rozvodového procesu, chýbajú systematické mediačné programy či programy rodičovského poradenstva. Je však dôležité zdôrazniť, že implementácia na Slovensku nemôže byť mechanická. Každý systém starostlivosti o dieťa je formovaný špecifickým právno-kultúrnym kontextom, ktorý ovplyvňuje postupy, hodnoty aj profesijné roly. Aplikácia *Cochenského modelu* v slovenskom prostredí by si preto vyžadovala citlivú adaptáciu právnych, organizačných a odborných mechanizmov tak, aby sa zachovala jeho základná filozofia a zároveň rešpektovali špecifiká domáceho rodinnoprávneho systému.

Najdôležitejšie výsledky sa porovnávajú s ďalšími výskumnými zisteniami s cieľom identifikovať podobnosti a odlišnosti, ktoré by preukázali schopnosť zovšeobecnenia výsledkov v populácii. Najdôležitejšie výsledky sa porovnávajú s ďalšími výskumnými zisteniami s cieľom identifikovať podobnosti a odlišnosti, ktoré by preukázali schopnosť zovšeobecnenia výsledkov v populácii. Najdôležitejšie výsledky sa porovnávajú s ďalšími výskumnými zisteniami s cieľom identifikovať podobnosti a odlišnosti, ktoré by preukázali schopnosť zovšeobecnenia výsledkov v populácii. Najdôležitejšie výsledky sa porovnávajú s ďalšími výskumnými zisteniami s cieľom identifikovať podobnosti a odlišnosti, ktoré by preukázali schopnosť zovšeobecnenia výsledkov v populácii. Najdôležitejšie výsledky sa porovnávajú s ďalšími výskumnými zisteniami s cieľom identifikovať podobnosti a odlišnosti, ktoré by preukázali schopnosť zovšeobecnenia výsledkov v populácii.

Záver

Výskum ukázal, že deti zapojené do rozvodového procesu veľmi citlivo vnímajú správanie rodičov a celkovú kvalitu rodinného prostredia. Dlhodobý rodičovský konflikt, nedostatočná spolupráca rodičov ako aj ich nízka vzájomná podpora vytvárajú limity prežívania pocitu istoty a psychickej stability detí. Pri prežívaní negatívnej rodinnej atmosféry deti prežívajú emocionálnu záťaž, na ktorú reagujú buď regresným správaním,

alebo somatickou symptomatológiou. U mladších detí sa emocionálna záťaž manifestuje návratom k skorším vývinovým prejavom, ako je plačlivosť, lipnutie na rodičovi či zmeny v správaní. U starších detí dominuje tendencia internalizovať napätie, čo sa často premietá do bolestí hlavy, bolestí brucha alebo iných somatických ťažkostí bez zjavnej zdravotnej príčiny. Konflikt medzi rodičmi tak deti nespracúvajú na vedomej úrovni, ale prenášajú sa do emocionálneho prežívania. Deti zároveň opakovane vnímali situácie, v ktorých museli zastupovať rolu sprostredkovateľa medzi rodičmi alebo zažívali ponižovanie jedného rodiča druhým. Tento typ správania narúša ich prirodzenú lojalitu k obom rodičom a vedie k vnútornému napätiu, ktoré presahuje ich emočné možnosti. Okrem toho sa u detí často objavovala neistota spôsobená nedostatočnou predvídateľnosťou v správaní rodičov, zmenami dohôd alebo rozdielnymi výchovnými pravidlami v jednotlivých domácnostiach. Na základe týchto zistení možno konštatovať, že psychická záťaž detí nie je spôsobená samotným rozvodom, ale dlhodobým konfliktom medzi rodičmi a absenciou stabilného, zrozumiteľného a emočne bezpečného prostredia. Výsledky štúdie poukazujú na potrebu odbornej podpory rodín s cieľom minimalizovať rizikové faktory a posilniť kooperatívnu komunikáciu medzi rodičmi. Interdisciplinárny prístup, ktorý integruje psychologické, sociálne a právne aspekty, sa javí ako zásadný pre ochranu psychického zdravia detí.

Affiliácia

Príspevok je výstupom z projektu KEGA 003UCM-4/2023 *Intervencie v sociálnoprávnej ochrane detí*

Zoznam bibliografických odkazov

- AMATO, Paul R., 2010. Research on divorce: Continuing trends and new developments. In: *Journal of Marriage and Family*. Roč. 72, č. 3, s. 650–666. ISSN 1741-373. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00723.x>
- AMATO, Paul R., 2014. The consequences of divorce for adults and children: An

- update. In: *Društvena Istraživanja: Journal for General Social Issues*. Roč. 23, č. 1, s. 5–24. ISSN 1540-4560. <https://doi.org/10.5559/di.23.1.01>
- AMATO, Paul R. a Tamara D. AFIFI, 2006. Feeling caught between parents: Adult children's relations with parents and subjective well-being. In: *Journal of Marriage and Family*. Roč. 68, č. 1, s. 222–235. ISSN 1741-3737. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2006.00243.x>
- BALA, Nicholas a Rachel BIRNBAUM, 2010. Children's participation in family justice decision-making: Lessons from Canada. In: *International Journal of Law, Policy and the Family*. Vol. 24, č. 2, s. 145–171. ISSN 1360-9939. <https://doi.org/10.1093/lawfam/ebq004>
- BOSUORMENYI-NAGY, Ivan a Geraldine M. SPARK, 1984. *Invisible loyalties: Reciprocity in intergenerational family therapy*. New York: Routledge. ISBN 978-13-158-2593-9.
- CUMMINGS, Edward Mark a Patrick T. DAVIES, 2010. *Marital conflict and children: An emotional security perspective*. Guilford Press. ISBN 978-1606235195.
- DAVIES, Patrick T. a Melissa L. STURGE-APPLE, 2014. Family context in the development of psychopathology. In: M. Lewis a K. D. Rudolph, eds. *Handbook of developmental psychopathology*. Springer, s. 143–161. ISBN 978-1-4614-9608-3.
- FABRICIUS, William V. a Linda LUECKEN, 2007. Postdivorce living arrangements, parent conflict, and long-term physical health correlates for children of divorce. In: *Journal of Family Psychology*. Roč. 21, č. 2, s. 195–205. ISSN 0893-3200.
- HAROLD, Gordon, Daniel ACQUAH, Ruth SELLERS a Haroon CHOWDRY, 2016a. *What works to enhance inter-parental relationships and improve outcomes for children Early Intervention Foundation*. London: University of Sussex. ISBN 978-1-78425-719-4.
- HAROLD, Gordon T., Ruth SELLERS, Katherine H. SHELTON, 2007. Interparental conflict and children's academic attainment. In: *Child Development*. Roč. 87, č. 6, s. 1942–1956. ISSN 0009-3920. DOI: 10.1111/j.1469-7610.2007.01793.x
- HETHERINGTON, E. Mavis a Margaret STANLEY-HAGAN, 1999. The adjustment of children with divorced parents. In: *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. Roč. 40, č. 1, s. 129–140. ISSN 0021-9630.
- HERRERO, Marta, Anna MARTINEZ-PAMPLIEGA a Irati ALVAREZ, 2020. Rodinná komunikácia, adaptácia na rozvod a malátnosť detí: Moderujúca úloha spoločného rodičovstva. In: *Journal of Family Communication*. Roč. 20, č. 2, s. 114–128. ISSN 1532-7698. <https://doi.org/10.1080/15267431.2020.1723592>
- JOHNSSTON, Janet, Vivienne ROSEBY a Kathryn KUEHNLE, 2009. *In the name of the child: A developmental approach to understanding and helping children of conflicted and violent divorce*. New York: Springer Publishing Company. ISBN 978-08261-1128-9.
- JOHNSTON, Janet a Vivienne ROSEBY, 1997. *In the name of the child: A developmental approach to understanding and helping children of conflicted and violent divorce*. New York: Free Press.
- JOURILES, Ernest N., Renee McDONALD a Chrystyna D. KOUROS, 2016. Interparental conflict and child adjustment. In: D. CICCHETTI, ed. *Developmental psychopathology: Risk, resilience, and intervention*. John Wiley & Sons, Inc., s. 608–659. ISBN 978-1118120934. <https://doi.org/10.1002/9781119125556.devpsy412>
- KELLY, Joan B., 2012. Risk and protective factors associated with child adjustment following separation and divorce. In: *Family Court Review*. Roč. 50, č. 4, s. 467–476. ISSN 1744-1617.
- KELLY, Joan B. a Robert E. EMERY, 2003. *Children's adjustment following divorce*.

- In: *Family Relations*. Roč. 52, č. 4, s. 352–362. ISSN 0197-6664.
- KOZŁOWSKA, Kasia, Stephen SCHER a Helene HELGELAND, 2020. *Functional somatic symptoms in children and adolescents*. Springer. ISBN 978-3-030-46183-6.
- LEVICKÁ, Jana, 2020. *Prípadový manažment pre sociálnu prácu*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave. ISBN 978-80-89788-48-4
- LUCAS-THOMPSON, R. G., W. A. GOLDBERG, W. A. a K. J. PREACHER, 2019a. Maternal stress and children's adjustment. In: *Journal of Family Psychology*. Roč. 33, č. 3, s. 331–342. ISSN 0893-3200.
- LUCAS-THOMPSON, R. G., C. J. McKERNAN a L. C. HUFFMAN, 2019b. Parental divorce and the adjustment of adolescents. In: *Journal of Family Psychology*. Roč. 33, č. 3, s. 349–360. ISSN 0893-3200.
- MIČKOVÁ, Zuzana, Marek BLATNÝ a Michal HRDLÍČKA, 2018. The relationship between family factors and somatic problems in adolescence. In: *AD ALTA*. Roč. 8, č. 2, s. 172–178. ISSN 1804-7890.
- MIČKOVÁ, Zuzana a Marek BLATNÝ, 2019. Rodinné vzťahy v súvislosti so somatickou symptomatológiou v období adolescencie. In: *Česká a slovenská psychiatrie*. Roč. 115, č. 5, s. 207–214. ISSN 2570-9828.
- MIČKOVÁ, Zuzana, 2024. *Psychosociálne operátory somatickej a úzkostnej symptomatológie v období adolescencie*. Trnava: UCM.
- NOVÁKOVÁ, Markéta a Oldřich MATOUŠEK, 2017. Child's interest within custody disputes (Cochem model). In: *E-psychologie*. Roč. 11, č. 1, s. 25–36. ISSN 1802-8853.
- ONRUŠKOVÁ, A., 2020. Podpora kooperatívneho rodičovstva v procese rozvodu. In: *Family Law and Psychology Review*. Roč. 5, č. 2, s. 34–45. ISSN 1744-1617.
- PARKINSON, Patrick, 2011. *Family law and the indissolubility of parenthood*. Cambridge University Press. ISBN 978-05-119-2106-3.
- PELLEÓN-ELEXPURU Inés, Ana MARTINEZ-PAMPLIEGA a Susana CORMENZANA, 2024. Physical and Psychological Symptomatology, Co-Parenting, and Emotion Socialization in High-Conflict Divorces: A Profile Analysis. International In: *Journal of Environmental Research and Public Health*. Roč. 21, č. 9. ISSN 1660-4601.
<https://doi.org/10.3390/ijerph21091156>
- RUDOLPH, Jürgen, 2007. *Du bist mein Kind*. Schwarzkopf & Schwarzkopf Verlag. ISBN 978-38960-2784-9.
- ŠULÍKOVÁ, M., 2019. Psychologické dôsledky rozvodu pre deti. In: *Sociálna prevencia*. Roč. 14, č. 2, s. 21–35. ISSN 1336-9679.
- UHRINOVÁ, Lucia, 2016. *Custody hearings in Slovakia and the child-centered approach*. Bratislava International School of Liberal Arts (BISLA).
- Von BOCH-GALHAU, Wilfrid, 2018. Parental Alienation (Syndrome): A serious form of psychological child abuse. In: *Ment Health Fam Med*. Roč. 14, s. 725–39. ISSN 1756-8358.

Kontaktné údaje

PhDr. Zuzana MIČKOVÁ, PhD.

Katedra psychológie, Filozofická fakulta,
UCM v Trnave
Email: zuzana.mickova@ucm.sk

prof. PhDr. Mgr. Jana LEVICKÁ, PhD.

Ústav sociálnej práce a sociálnej politiky,
FSV UCM v Trnave
Email: jana.levicka@ucm.sk